

299. Makó, Ipari Park

(Csongrád megye) B, Sza, Á

I. ütem 3. lh. (KÖH 60064): A lelőhely Makótól K-re, a királyhegyesi út D-i oldalán, a tervezett ipari park É-i felének Ny-i részén helyezkedik el, amelynek feltárását 2009 őszén elvégeztük. Az ásatási terület DNy-i szélének szomszédságában, az 5. lelőhelytől É-ra, ugyanakkor egy kissé ovális alaprajzú alacsony dombhát húzódott. A terület földrajzi viszonyai, valamint a 3. és az 5. lelőhelyeken megfigyelt, laza szerkezetű telepobjektumok alapján feltételezhető volt, hogy a környezetéből kissé kiemelkedő dombháton folytatódhat, vagy összeérhet a két lelőhely. Az alacsony dombháton 4 K-Ny-i irányú szondát húztunk, amelyből háromban találtunk régészeti korú jelenséget. A kibővített 3. lelőhely megelőző feltárását 2010. május 12. és június 18. között végeztük el, a magas talajvízszint meghatározó körülmény volt. A kutatott 5152 m²-en 12 objektumot, 29 stratigráfiai egységet különítettünk el. A régészeti korú jelenségek, egymástól távolabb, szórt elosztásban feküdtek.

A feltárt objektumok többsége a *kora Árpád-korból* származik. Az előkerült 3 lekerekített sarkú, szabályos négyzet alaprajzú, félig földbe mélyített veremház egy tanyaszerű települést feltételez. Mindhárom lakóház É-i oldalfala mentén alakították ki az épületekhez kapcsolódó kemencét. A fűtésre és sütésre egyaránt használt kemencék közül kettőnél a jobb hőtartó képesség megőrzésére, az agyagtapasztás alá, összetört kerámiát is helyeztek. A töredékek között több összeilleszthető fenékbélyeges aljtöredék, valamint egyenes és hullámvonallal díszített perem- és oldaltöredék fordult elő. A házak nem egyidejű használatára utal a 80. és a 82. sz. objektum. Az egyik lakóház (80. obj.) pusztulását követően közvetlenül annak szomszédságában alakították ki az újabb veremházat (82. obj.), míg a korábbi épület ÉK-i sarkába, ill. ÉK-i negyedének padlószintje alá egy kemencét vájtak.

A házaktól kissé távolabb, a DK-i irányban egy nagyobb méretű, szögletes alaprajzú folt mutatkozott, amelyhez nem kapcsolódott kemence. A bontást követően, az erősen talajvizes objektum Ny-i oldalfala mentén sikerült egy cölöphelyet dokumentálnunk. Valószínűleg valamilyen gazdasági épület lehetett eredeti funkciója.

Az épületek mellett néhány egyszerű, ívelt oldalú, egyenes aljú gödör is előkerült, amelyek többsége nem tartalmazott leletanyagot. Két gödör esetében, az előkerült jellegtelen, durva kialakítású kerámiatöredékek alapján felmerült az őskori keltezés is.

A szelvény középső részén, a házaktól D-re, egy É-D-i tájolású csontvázas sír látott napvilágot. A nyújtott testhelyzetben eltemetett felnőtt egyén koponyája és felsőteste bolygatott helyzetben feküdt. A sírban mellétként mindössze a keresztcsont alatt egy négyszögletes, korrodált vascsat volt. A sír tájolása és bolygatottsága, valamint a 2. lelőhelyen található szarmata temető közelsége alapján valószínűleg ez a sír is szarmata korú.

A régészeti korú jelenségek mellett, elsősorban a szelvény Ny-i, ill. D-i felében találtunk néhány újkori beásást is.

I. ütem 5. lh. (KÖH 60085): A lelőhely Makótól K-re, a királyhegyesi út D-i oldalán, a Mikócsa-halomtól Ny-ra húzódó ipari park DNy-i részén helyezkedik el. A Ny-K-i irányú, laposabb dombhátat K-ról és É-ról egy mélyen fekvő, vízjárta terület (egykori meder) határolta, míg a Ny-i irányban szélét a Makó-Hódmezővásárhely vasútvonal képezte. 2009 augusztusában a dombhát DK-i lejtőjének aljában próbafeltárást végeztünk. A megelőző feltárást 2010. április 13. és május 26. között végeztük el; a magas talajvízszint meghatározó körülmény volt. A kutatott 11 163 m²-en 79 objektumot, 89 stratigráfiai egységet különítettünk el. A régészeti korú jelenségek egymástól jól elkülöníthető, kisebb-nagyobb csoportokban, ill. szórtan helyezkedtek el.

Az objektumok döntő többségét a *kora bronzkori (Makó-kultúra)* telepobjektumok alkották, amelyek a szelvény egész területén előfordultak. A különböző méretű és kialakítású gödrök viszonylag kevés leletanyagot tartalmaztak. A gödrök közül említésre méltó a tapasztott oldalfalú 7. és 69. gödör, valamint a 23. sz., kerek alaprajzú, kissé méhkas oldalfalú gödör, amelynek aljában egy csontvázas temetkezés nyugodott. A jobb oldalára fektetett, jó megtartású csontváz mellett, részben a karcsontokra fektetve, a vázcsontoknál néhány centiméterrel magasabban szarvasmarha(?) szarva, míg a koponya jobb oldalán, a mandibula hátsó részénél 5 db, kerek keresztmetszetű bronzkarika feküdt. A gödrök mellett, a dombhát felső részén egy nagyobb méretű, szögletes alaprajzú, sekély mélységű épület(?) is előkerült.

A szelvény Ny-i felén, a partosabb részen látott napvilágot egy Ny-K-i irányú, szögletes alaprajzú, félig földbe mélyített, *Árpád-kori* anyaggal keltezett ház, ill. attól kissé távolabb, az ÉK-i irányban egy szabadban álló kemence. Ez utóbbi agyagtapasztásának elbontása során egy sárga homokba ágyazott kerámiaféteget is sikerült dokumentálnunk.

Az Árpád-kori jelenségek szomszédságában, azoktól Ny-ra további 3 gödör került elő, amelyek leletanyag hiányába egyértelműen nem köthetők egyik korszakhoz sem. A régészeti korú jelenségek mellett, elsősorban a szelvény K-i felében, találtunk néhány recens beásást is.

I. ütem 6. lh. (KÖH 76685): A lelőhely Makótól K-re, a királyhegyesi út D-i oldalán található, melyet K-ról az 1. sz., míg D-ről, valamint DDNy-ről részben a 2. és a 3. sz. lelőhely határol. A három kisebb dombhátból álló területen a 2009-ben végzett megelőző régészeti feltárások során nyilvánvalóvá vált, hogy a mélyebben fekvő, ma vízzel borított területeken is régészeti korú objektumok fordulnak elő.

A lelőhely megelőző feltárását 2010. március-áprilisban kíséreltük meg. A feltárás megkezdésekor a 2009-ben húzott szondák 90%-át teljes egészében víz borította, amelyek mellett, a laposabb részekben a felszínt is összefüggő vizek fedték. A jelentős esőzések és a ma-

gas talajvízszint alkalmatlanná tette a területen a gépi munkavégzést. A négy nap alatt megnyitott mintegy 1600 m² területen összesen 5 jelenség folyt rajzolódott ki, melyeket feltárni nem tudtunk. Az áprilisi és májusi jelentős csapadék, valamint a Maros áradása következtében tovább emelkedő talajvíz mellett a végső csapást a lelőhelyre a június közepén, 3 nap alatt lehulló 200 mm csapadék jelentette. Makó alacsonyan fekvő településrészének (Honvéd) védelme érdekében a lelőhely mellett található csatorna zsilipjét elzárták, aminek eredményeként a víz teljes egészében elöntötte a már megnyitott ásatási területet.

Munkatársak: Balogh Csilla régész, Cseh Gabriella, Haraszi László technikusok.

VARGA SÁNDOR

300. Makó, Mikócsa-halom

(Csongrád megye) R, B, Sz, A, Á

2010-ben folytattuk a kutatást Makótól K-re, az ún. Királyhegyesi úttól D-re létesülő Ipari Park 1. ütem területén, az előző évben elkezdett 2. és 4. lelőhelyek feltárását.

Ipari park 2. lh. (KÖH 60060): A lelőhely a Mikócsa-halom lábánál helyezkedik el. Délnyugati szélét egy vízállásos terület, egy Maros-fattyúág képezi, K-i szélé felhúzódik a Mikócsa-halomra, É-on összeér az 1. lelőhellyel, Ny-on a 3., és D-en a 4. lelőhelyekkel.

2009. augusztus 10.–szeptember 15. és 2010. március 29.–június 7. között 12 290 m² területen 364 régészeti objektumot tártunk fel (ebből 2009-ben 150-et). A lelőhely többkorszakos, rendkívül intenzív. A legkorábbi emberi megtelepedésre utaló nyomok, a Makó-kultúra gödrei a *kora bronzkorra* tehetőek. Néhány gödör és egy urnasír biztosan, három korhasztásos sír valószínűleg a *késő bronzkorba*, a halomsíros kultúra időszakába sorolható. A *római kort* 6 települési objektum (1 ház és 5 gödör) és két, egymástól mintegy 50 m-re lévő, a Kr. u. 4–5. századra keltezhető sírcsoportból álló temető képviselte. A sírok között árokkeretesek és sima aknasírok is voltak. A sírok egy része rabolt volt, de még ezekben is több esetben üveg- és kerámiaedények, ékszerek maradtak vissza. Feltártunk néhány *Árpád-kori* objektumot (2 ház, 4 gödör, 1 külső kemence) is, melyek elszórtan helyezkedtek el.

Ipari park 4. lh. (KÖH 60082): A lelőhely a terület D-i részén található egy kiemelkedő dombháton, a Mikócsa-halomtól DNy-ra kb. 150 m-re. A lelőhelyet D-ről és Ny-ról egy egykori vízfolyás övezi. 2009. augusztus 13–26. között 1022 m²-en próbafeltárást végeztünk, majd 2010. április 27. és október 12. között 27 912 m²-en megelőző feltárást folytattunk. A lelőhely szélét Ny-on az egykori meder alkotja, É-on a lelőhely összeér az Ipari park 2. lelőhellyel; a K-i és D-i oldalon továbbnyúlik az ipari parkként hasznosított terület szélénél.

Összesen 576 objektumot tártunk fel. A *rézkort* (*bodrogheresztúri kultúra*) 3 Ny–K tájolású, zsugorított

helyzetű csontvázas sír és néhány gödör, valamint egy kút képviselte. A *kora bronzkori Makó-kultúra* feltárt gödrei, lakógödrei és tüzelőhelyei a felületen csoportokba rendeződve helyezkedtek el. A *késő bronzkort* a *halomsíros kultúrába* tartozó gödörök és nagyméretű anyaggyűjtők képviselték. A lelőhelyen feltártuk egy *kora avar kori* temető 207 sírját, melynek kb. 10–10%-a fülke- és aknasír volt, a 80%-a pedig padmalyos temetkezés. A temető tudományos jelentősége – a nagy mennyiségű, igen korai lelettípus és jó néhány egyedi tárgy (aranykereszt, Deszk-típusú csüngők, arany fejesgyűrű stb.) – részben abban van, hogy mindössze csak a sírok 8–9%-a bolygatott. A sírokban nagy számban kerültek elő részleges áldozati állatok (lovak, marhák és birkák). Gyakori volt a kerámiamelléklet és ételmellékletként birka hosszúfartó került a halott mellé.

A temető keltezésében a számos nagyon korai tárgytípus mellett két, Maurikios Tiberios solidus is azt támasztja alá, hogy a temető használata egyértelműen az avar kor elejére tehető.

BALOGH CSILLA

301. Makó határa

(Csongrád megye) A, Á

Makó és térsége szennyvízhálózatának kiépítése kapcsán 2010. július 7–13. között végeztünk terepbejárásokat. A tervezett beruházás 6 település területét érintette, az általunk készítendő hatástanulmány tárgyát ugyanakkor csak a településeket összekötő külterületi szakaszok vizsgálata képezte mintegy 27 km hosszán. Ennek során a nyomvonal mindkét oldalát 20–20 m szélességben vizsgáltuk.

A kiépítésre kerülő csatornahálózat nyomvonalán 4 ismert lelőhely található, melyek területén – a fent említett fedettség miatt – nem tudtunk terepbejárást végezni. Munkánk során ugyanakkor két új lelőhelyet – *Ménesjárás* (KÖH 73999), *Antal-tanya* (KÖH 74005) – lokalizáltunk a ritkás, ill. jégverte növényzetben, melyek közül az egyik avar, a másik Árpád-kori telepnyomnak bizonyult.

Munkatársak: Benedek András régész, Kovács Sándor, Pópity Richárd, Rózsa Gábor technikusok.

GYUCHA ATTILA – PARDITKA GYÖRGYI

302. Makó határa

(Csongrád megye) B, Sza, Á, Kö, Kú

A Nabucco gázvezeték Csongrád és Bács-Kiskun megyét érintő nyomvonalszakaszára készítendő örökségvédelmi hatástanulmányhoz kapcsolódó terepbejárásokat 2009. december 7. és 2010. május 25. között végeztük. A beruházás a két megye területén áthaladva összesen 23 település közigazgatási területén valósul majd meg, a tervezett 177 km hosszú nyomvonal mindkét oldalát 100–100 m szélességben vizsgáltuk. A terepi felderítés időpontjában a külterületi szakasz meghatározó részét